

משמעותה של מצות ציצית

פרשת שלח-לך, (שיחה 6) – נכתב ע"י הרב משה צוריאל, מתוך ספרו "אוצרות התורה".
[הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

אמנם "אין מוקדם ומאוחר בתורה". אבל זהו רק במה שנוגע לסדר כרונולוגי של המאורעות.
אבל סידרם של כתובים כפי שהם כתובים, ודאי כי יש לדרוש סמוכים. (עיין יבמות ד.).
ונשאל, **מדוע באה פר' ציצית בדיוק אחרי עונשו של מקושש עצים בשבת, ולפני חטאו של קרח?**

חז"ל ענו על שאלה זאת, בכך שהקב"ה לימד למשה רבנו משום מה נכשל המקושש בחילול שבת.
"כי בכל ששת ימי חול יש לו לישראל תפילין בראשו ובזרועו ורואה אותם וחוזר ממעשיו. אבל עכשיו
בשבת אין לו". (תדא"ר כו). ולכן, במיוחד בשבת ויו"ט יש ללבוש ציצית, כדי "שיזכור". זאת אומרת, חוץ
מן עצם מעשה-מצוה שיש בציצית, יש בה תפקיד גדול של ידית המובילה לכל שאר תרי"ג מצוות.

ובזה נכשל קורח, בשאלתו המפורסמת - "טלית שכולה תכלת..." (תנחומא, קרח, ב') כי הוא שָׁלַל מהמצוה
את ייחודה – "שְׁיִזְכֹּר". וכך היה גם כן כאשר פקפק במצוות "מזוזה" ושלל תפקידה כמזכירה.

בזה מובן לנו מאד, גודל עונשו של דוד, אשר לעת זקנותו לא חממוהו הבגדים. (רש"י בתחילת ספר מלכים).
ולמה? ועל מה כל כך הצטער בשעת מעשה: "וַיֵּךְ לֵב דָּוִד אוֹתוֹ". (שמו"א כד,ה).
התשובה: כי פָּרַת פְּנֵף מעילו של שאול, "שִׁבִּטְלוּ מִמִּצְוֹת צִיצִית שְׁעָה אַחַת"! (מדרש תהלים ז, ד).

איזה ענין יש בציצית שיועיל לאדם בצורה כה מקיפה לכל המצוות?

הענין הוא שכתוב "וראיתם אותם". והרי "ציצית" היא לשון נקבה, והיה צ"ל "אותה"? (ירושלמי ברכות א,ב)
אלא שמדובר שיזכו לראות שכינה. (תנחומא שלח, טו, "אותו" בגימטריא "זו היא שכינה")
כיצד? – היינו כי "תכלת דומה לים, ים דומה לרקיע, רקיע דומה לכסא הכבוד". (סוטה יז).

וכדברי "כלי יקר" על כך בסוף פרשתנו,

- "יים" מסמל מדת היראה, "האותי לא תיָראו אשר שמתי חול **גבול לַיִם**" (ירמיה ה,כב רש"י),
- "**רקיע**" מורה על אהבה. כיצד? על משרתיו המלאכים [אשר משִׁפְנֵם ברקיע] נאמר, "שמחים לעשות רצון קונם", "ואוהביו כצאת השמש". [ובאחרות צדיקים תחילת שער זריזות – "ואמרו רז"ל זריזין מקדימים למצות (פסחים ד).... ומי שעושה מעשיו בזריזות בזה יש הוכחה גדולה שהוא אוהב את בוראו כעבד האוהב את אדוניו ומזרז עצמו לעשות מלאכתו ורצונו"].
- "**כסא הכבוד**" מסמל "דבקות", מידה מעל גבי שתיים הנ"ל.
- "**ציצית**" מלשון "מציץ מן החרכים",
- מביטים ב"תכלת" (=בתכלית, כלומר תכלית כל המעשים - רבנו בחיי לבמדבר טו, סוף פסוק לח). צבע כחול מורה על מלכות, מלכות ה' בעולמו. "ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות, תכלת..." (אסתר ח, טו)

[יש הרחבת דברים בפירוש רקנאטי על פרשתנו (וכן הוא ברבנו בחיי, שם), אודות חיוב האמונה בצירוף מדת הדין בהנהגת ה' את עולמו, ביחוד גמור, דבר שקָרַח הכחיש, וקין הכחיש. ולכן הוזהרנו כאן על מינות (המאמינה בב' רשויות, המפרידה מדת החסד ממדת הדין) "ולא תתורו.. אחרי עיניכם", כלומר הללו דנים על המצב בבחינת הנראה לעיני בשר בהתרחשויות עולמו, ואינם מביטים ב"צבע" של כסא הכבוד שבציציותיהם, כלומר מדת הדין של מַעֲלָה בבחינת "מלכות". ובכך מובן מאד מהו הקשר בין המקושש וחילול שבת, יום השביעי שהוא "מלכות".]

חז"ל הבטיחו :

- שהמביט בציצית, "כאילו עסוק בכל המצוות, וניצול מן שְׂכֹל וקדחת". (מדרש תהלים צ:).
- "כשהאדם מתעטף בציצית הוא שלם וניצול מכל נזק ומכל משחית". (זהר ויקרא, דף ש:).
- "הַזְהִיר בציצית, זוכה ומשמשים לו ב' אלפים ושמונה מאות עבדים". (שבת לב:). כלומר, ישתעבדו לו כל שבעים האומות (עיי"ש). ודאי כי עלינו לחקור פשר הבטחות עצומות אלו.

ודאי כי עלינו לחקור פשר הבטחות עצומות אלו.

א. רבנו בחיי מבאר באריכות (סוף פ' שלח) איך הטלית מכסה גופו של אדם, כשם שהקב"ה סובב ומקיף ועוטף לכל בריותיו הוא מבאר איך שלישי עליון הוא "גדיל", וב' שלישים "פתיל". (לשון מפורד ובדל). כלומר מול שני שלישי עולם (=נוצרים וישמעאלים) ההולכים בדרך הפירוד "פתיל", ישראל אוהזים באחדות. (של "גדיל"). "והיה בכל הארץ נאום ה', פי שנים בה יכרתו יגוועו, והשלישית (=ישראל) יוותר בה". (זכריה יג/ח). וממילא מובן מאד ענין 8 חוטים, שהוא אחד נוסף ומעל לטבע (=7), והוא הוא חוט "תכלת". (הערה: ע"ע שיחה חמישית לפרשת שלח). "בעוונותינו, מזמן שנתפזרנו אין לנו תכלת ואין אנו יודעים מזה כלל". (ערוך השולחן, ט/יב) אמנם הרב אליהו טבגר הביא הוכחות שבזמננו נמצאה שוב התכלת. ("מוריה", סבת תשנ"ב, עמ' עב ואילך). **האריז"ל קושר העלמותו של התכלת בהעדר בית מקדשנו ("שער הכוונות", ענין הציצית, דרוש רביעי) וכתבו משמו, שזמן קצר לפני הגאולה, תוחזר לנו "תכלת". בכל זאת הוא כותב להביט ב' פעמים בציצית בעת קריאת פרשה זו, ולכוון כאילו יש שם תכלת. בזכות הצפייה הלבבית לכך, נזקפת לאדם זכות כאילו כבר יש לו תכלת. ("פרי עץ חיים", פ"ו).**

ב. ורושם ספר "הכתב והקבלה" (סוף פ' שלח), כי עצם ההסתכלות בציצית בעת קריאת הפרשה, תועיל לכל היום להציל את הלובשו מן עון. בכך מובן מאד המשך הכתובים "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם" ופירשו חז"ל (ברכות יב:). דהיינו הרהורי מינות והרהורי עבירה. כמו שאמרו "ליבא ועינא תרי סרסורי עבירה, כדכתוב "תנה בני לבך לי, ועיניך דרְכִי תצורנה" (ירוש' ברכות א, ה).

ונשאל שוב (על דברי "הכתב והקבלה" שבזכות ציצית ניצלים מעוון מינות וזנות) – מהו הקשר בין הנושאים?

1. והעניין הוא, שהציצית מכסה על לבו של אדם ("כף החיים", סי' טז, ד"ה המורס), ויש בהן מצוות הצצה ("יוראיתם אותי"). **ולכן יצילו מן "מינות"** (הרהורי לב של כפירה נגד אדנותו של יוצר-כל, "לא להרהר אחרי מדת הדין, אלא להצדיק את ה' בכל דרכיו". רקנאטי על התורה) **וכן יצילו מן "עבירה"** שתחילתה בעיניים, כמו שמצינו אצל שמשון "אותה קח לי כי היא ישרה בעיני" (שופטים יד, ג), וכמפורש במעשה ההצלה של ההוא חסיד (מנחות מד.) ולכן יש להציץ בציצית.
2. **רבנו בחיי מסביר קשרו של תכלת עם חוטי לבן, לבל "יקצץ האדם בנטיעות",** וזהו ביטוי מקובל להפרדת "מלכות ה'" (=תכלת) מן עסקי עולמנו הטבעי. "ולא תתורו אחרי לבבכם" לחשוב שיש ב' רשויות, אלא יש לייחד יחוד שלם. ממילא מובנים דברי "בעה"ט" איך ציצית בגימטריא תרי"ג.
3. **כבר תוספות (מנחות מג: ד"ה חותם) ציינו - "הציצית מעיד על ישראל שהם עבדי הקב"ה", מעין לבושי מדים, בהם ניכר האדם למי הוא משועבד. וכן הם לבוש ישראלי, בו אנו מקיימים מצוות "ובחוקותיהם לא תלכו" (רמב"ם הל' עכו"ם פ"יא) "ונודע בגוים זרעם וצאצאיהם בתוך העמים, כל רואיהם יכירו כי הם זרע ברך ה'" (ישעיה סא/ט) (ע"ע שיחה חמישית לפרשת שלח)**

ובכן, דברים גדולים ראינו בדברי קדמונינו.

ההצלה מן חילול שבת (=מקושש), וההצלה מן אפיקורסותו של קרח – מעוגנים בלבישת סימן-מזכרת זה של ציצית. אשרי האדם היוודע מה הוא עושה, וגם יודע לכוון פנימיות של פעולותיו. וכדברי זהר (ג/קמט:). על פסוק "אשרי העם יודעי תרועה" ולא כתוב "אשרי העם תוקעי תרועה". כי עיקר המעלה והתועלת היא **בידיעה שכלית** במה שעושים.